

In het kort

Een klemmend beroep

Opleiden in de beroepspraktijk is een essentieel onderdeel van beroepsonderwijs. Het huidige arbeidsmarkttekort leidt echter tot een gebrek aan opleidingsplekken in de beroepspraktijk en brengt de kwaliteit van opleiden in de beroepspraktijk in gevaar. De Onderwijsraad adviseert beroepsopleidingen en beroepspraktijk daarom opleiden in de beroepspraktijk doelbewust en spaarzaam in te zetten. Bepaal samen welke onderwijsactiviteiten per se in de beroepspraktijk thuishoren en waar ook alternatieve vormen goed kunnen werken. Het is daarnaast zaak de kwaliteit van opleiden in de beroepspraktijk te waarborgen met landelijke principes.

onderwijsraad

Aanleiding: opleiden in beroepspraktijk zit in een klem

Ruim drie kwart van de studenten in Nederland volgt beroeps- onderwijs: praktijkonderwijs, een voltijds, deeltijd- of duale opleiding in het middelbaar beroepsonderwijs of het hoger beroepsonderwijs, dan wel beroepsgericht onderwijs aan de universiteit. Essentieel bij al deze vormen van beroepsonderwijs is dat studenten zowel binnen de onderwijsinstelling als in de beroepspraktijk worden opgeleid.

Er zijn grote tekorten op de arbeidsmarkt en de vraag naar goed opgeleide vakmensen en professionals neemt toe. Dat leidt in sommige sectoren tot een gebrek aan opleidingsplekken in de beroepspraktijk en zet de kwaliteit ervan onder druk. Bedrijven en organisaties hebben onvoldoende capaciteit om studenten te begeleiden. Stagemisbruik ligt op de loer. Bijvoorbeeld als studenten zonder enige vorm van begeleiding werkzaamheden moeten uitvoeren. Of als ze worden ingezet als volledige, vaak onbetaalde, werknemers, waardoor hun vorming in de praktijk niet centraal staat. Dit alles belemmert hen in hun voorbereiding op de beroepspraktijk en later in de uitoefening van hun vak of beroep. Daarnaast is er een risico op studievertraging, studie-uitval en vroegtijdig schoolverlaten. En daardoor op een nog groter tekort aan goed opgeleide vakmensen en professionals.

De minister van Onderwijs heeft de Onderwijsraad gevraagd een advies uit te brengen over wat nodig is om goed beroepsonderwijs te kunnen bieden in tijden van schaarste op de arbeidsmarkt.

Advies: zet opleiden in beroepspraktijk doelbewust en spaarzaam in

De Onderwijsraad ziet opleiden in de beroepspraktijk als essentieel onderdeel van beroepsonderwijs. De raad adviseert om opleiden in de beroepspraktijk doelbewust en spaarzaam in te zetten.

Essentieel in het beroepsonderwijs is dat een deel ervan plaatsvindt in de beroepspraktijk onder verantwoordelijkheid van de opleiding. Dat kan in allerlei vormen, zoals stages, beroepspraktijkvorming, werkplekleren en praktijkleren. Opleiden in de onderwijsinstelling en opleiden in de beroepspraktijk zijn beide onmisbare elementen van beroepsonderwijs en hangen nauw samen. Zowel opleiden in de onderwijsinstelling en opleiden in de beroepspraktijk als de samenhang daartussen moeten van hoge kwaliteit zijn en blijven. Ook in tijden van schaarste aan opleidingsplaatsen en praktijkbegeleiding als gevolg van arbeidsmarkttekorten.

De minister van Onderwijs heeft de Onderwijsraad gevraagd advies uit te brengen over wat nodig is om goed beroepsonderwijs te bieden in tijden van schaarste op de arbeidsmarkt.

Advies: zet opleiden in de beroepspraktijk doelbewust en spaarzaam in. Het is een essentieel onderdeel van het beroepsonderwijs.

Aanbeveling een:

ontwikkel ook andere vormen van opleiden in de beroepspraktijk

De Onderwijsraad beveelt beroepsopleidingen aan kritisch te bezien welke onderwijsactiviteiten beslist in de beroepspraktijk moeten plaatsvinden en bij welke dat niet per se hoeft. Het is aan beroepsopleidingen en beroepspraktijk om waar dat mogelijk is alternatieven te vinden die minder of geen beslag leggen op de schaarse capaciteit aan opleidingsplaatsen en praktijkbegeleiding.

Een alternatief kan zijn meer gebruik te maken van praktijksimulaties. Daarmee kunnen studenten handelingen leren uitvoeren en vaardigheden verwerven zoals zij dat in de echte beroepspraktijk zouden doen. Een andere mogelijkheid is het schoolgebouw te gebruiken als praktijkruimte of studenten daar te laten werken aan praktijkopdrachten die een bedrijf aandraagt. Opleidingen, onderwijsinstellingen en bedrijven en organisaties in het beroepenveld kunnen hierbij van elkaar leren. De raad adviseert ook voort te bouwen op alternatieven die bedacht zijn tijdens de coronapandemie. Bijvoorbeeld een opleidingsplek in de beroepspraktijk laten invullen door meerdere studenten tegelijk. Of stages beter spreiden over het studiejaar.

Het is aan beroepsopleidingen en beroepspraktijk om waar dat mogelijk is alternatieven te vinden die minder of geen beslag leggen op de schaarse capaciteit aan opleidingsplaatsen en praktijkbegeleiding.

Aanbevelingen

Ontwikkel ook andere vormen van opleiden in de beroepspraktijk

Maak verstandig gebruik van de schaarse capaciteit en bepaal zorgvuldig welke onderwijsactiviteiten wel en welke niet in of met de beroepspraktijk moeten plaatsvinden. En kom tot alternatieven.

Waarborg gezamenlijk de kwaliteit

Onderwijsinstellingen, beroepspraktijk en overheid moeten dit samen doen. Spreek op landelijk niveau principes van kwaliteit af en zorg dat voorwaarden voor sociale veiligheid en toegankelijkheid op orde zijn.

Aanbeveling twee: waarborg samen kwaliteit

De Onderwijsraad beveelt aan dat beroepsopleidingen, beroepenveld en overheid gezamenlijk de kwaliteit van opleiden in de beroepspraktijk waarborgen. Het gaat er dan om dat beroepsopleiding en beroepspraktijk op landelijk niveau principes van kwaliteit afspreken. Bijvoorbeeld dat de werkzaamheden van de student in het praktijkdeel van de opleiding passen bij de fase van de beroepsopleiding en de leerdoelen van de student. En dat de begeleiding vanuit de beroepsopleiding en die vanuit de beroepspraktijk van goede kwaliteit zijn en op elkaar worden afgestemd. De landelijke principes moeten gebaseerd zijn op wat er nu in de praktijk al goed gaat. Deze principes worden dan op lokaal niveau verder ingevuld en in praktijk gebracht.

Naast kwaliteitsprincipes moet ook een aantal voorwaarden voor opleiden in de beroepspraktijk op orde zijn. Het gaat specifiek om de toegankelijkheid van opleiden in de beroepspraktijk, goede begeleiding van studenten en tegengaan van stagediscriminatie. Ook pleit de raad voor een minimum-stagevergoeding voor de studenten.

Beroepsopleidingen, beroepspraktijk en overheid zijn samen aan zet om zicht te houden op de kwaliteit van opleiden in de beroepspraktijk. De opleidingen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit het onderwijs – ook voor het deel dat plaatsvindt in de beroepspraktijk. Het beroepenveld heeft een verantwoordelijkheid voldoende opleidingsplekken aan te bieden die van goede kwaliteit zijn. De overheid hoort ervoor te zorgen dat beroepsopleidingen en beroepspraktijk deze verantwoordelijkheden nemen. De Onderwijsraad beveelt aan om opleiden in de beroepspraktijk als onderdeel van het hoger onderwijs expliciet op te nemen in het externe toezicht door visitatiecommissies en de NVAO.

www.onderwijsraad.nl/een-klemmend-beroep
Maart, 2024